

Alli Sisko Tellervo Kaukoniemi

Henki itsenäisessä Suomessa, sielu ikuisesti Uhtualla

Paljasjalkainen kuusamolainen, sielutaan ikuisesti uhtualainen, pitkän uran opettajana tehnyt Alli Kaukoniemi siirtyi pitkän sairauden uuvuttamana tuonilmaisiin joulukuun neljännen päivän koittaessa Kuusamossa, lähes 84-vuotiaana.

Alli Kaukoniemi syntyi Kuusamossa 12.12.1925 Uhtualta kotoisin olevaan kaupiasperheeseen. Isä Iivo Kaukoniemi, alun perin Ivan Mitrofanoff ja äiti Anna Kaukoniemi, omaa sukuaan Dorofejeff olivat syntyneet Uhtualla mutta muuttaneet jo nuorina clannon perässä Suomeen, Iivo ensin Hämeeseen ja Anna Uuteenkaupunkiin, sitten Rovaniemelle ja lopulta 1914-1915 kauppiaksi Kuusamoon.

Vienankarjalaisuus oli keskeinen osa Alli Kaukoniemen elämää. Vanhemmat Iivo ja Anna olivat aktiivisia vienalaisten elinolojen parantajia ja Vienan Karjalaisten Liiton eli nykyisen Karjalan Sivistysseuran perustajajäseniä. Kiintymyksen juuriinsa Alli oli saanut jo kotoa; vuonna 1916 kuollut äidinäiti Evdokia Dorofejeff (omaa sukua Sofronoff), joka oli jäänyt nuorena leskeksi, osallistui innokkaasti heimotyöhön ja istutti tämän hengen jälkeläisiinsä.

Alli osallistui innokkaasti niin Karjalan Sivistysseuran, Uhtua-seuran kuin Kuusamo-Viena-seuran toimintaan. Uhtuan ihmisten olojen parantaminen oli Allille tärkeää ja erityisen merkittävää hänelle oli

karjalan kielten kehittäminen. Alli toimi aktiivisesti kielipesien perustamiseksi Uhtualle.

Alli vieraili kymmeniä kertoja Vienassa ja Uhtualla; ensimmäisen matkansa hän teki sinne heti kun se oli mahdollista. Kun rajan ylitys ensimmäisellä reissulla ei sitten ollutkaan onnistunut Vartiuksessa, Alli ei antanut periksi vaan Viennaan mentiin Rajajoosepin kautta. Niin suuri oli palo päästä isiensä maille, ettei usean sadan kilometrin kiertotiestä ja yöpymisestä Murmanskissa ollut väliä.

Alli osallistui vielä vuonna 2006 Tampereella Karjalan Sivistysseuran 100-vuotisjuhliin ja vuonna 2007 Sofronoffien sukuseuran tapaamiseen Helsingissä yhdessä rakkaan pikkusisarensa Eevan kanssa. Sisarusket olivat todella läheiset, viimeiset 20 vuotta he jakoivat ilot ja surut, reissut ja kahvihetket lähes päivittäin. Tampereella sisarusket olivat sitä mieltä, että vielä tästä voitaisiin Uhtualle kerran matka tehdä.

Alli Kaukoniemelle isänmaallisuus ja maamme itsenäisyys olivat tärkeitä arvoja. 15-vuotiaasta alkaen viestintälottana ja kansakunnan lasten kasvattajana toiminut Alli antoi vuosikymmeniä panoksensa isänmaalle. Alli oli varma vieras itsenäisyyspäivän ja veteraanien juhlissa, hän oli aktiivinen veteraaniopettaja, marssia ja rintamanainen.

Opettajaksi Alli päätyi suorittuaan yli-

oppilastutkinnon Oulussa evakkoreisun päätteeksi. Yliopistoon olisi ollut halu, mutta isänmaa tarvitsi kipeästi opettajia. Kouluhallitus koulutti tuohon aikaan ylioppilaita kaksi kesää ja talven kestäneellä kurssituksella opetustyöhön.

Ensimmäinen yhden talven kestänyt työ oli Kuusamossa Mäkelän koululla ja sitten seuraavat 22 vuotta kuuluivat opettajan virassa Polvijärvellä. Alli opiskeli lisää: ruotsia, matematiikkaa ja erityispedagogiikkaa. Paluu Kuusamoon tapahtui peruskoulun myötä vuonna 1972: Alli toimi Rukalla Talvijärven koululla erityisopettajana ja koulunjohtajana eläkkeelle jäämiseensä saakka.

Lukeminen oli Alli Kaukoniemen rakas harrastus, kirjoja oli hyllyt ja pöydät täynnä. Täyttyessään 80 vuotta Alli laati lahjalistan: luettelon noin 50 kirjasta, jotka hän halusi lukea. Lukemisharrastus lienee ollut kodin peruja, Anna-äiti oli 19-vuotiaana pitänyt Uhtualla suomenkielistä lainakirjastoa. Osansa Allin kirjarakkaudesta saivat myös sukulaiset: perheetön täti saattoi esimerkiksi tulla Lauri-veljen luokse joulun viettoon mukanaan laattoittain kirjoja perheen lapsille.

Allilla oli käsittämättömän tarkka muisti, hän osasi asiat ja ihmiset ja näiden taustat perusteellisesti. Kaukoniemäläiselle perushyveille uskollisena Alli halusi tietää kaiken kaikesta - ja jakaa tämän tiedon myös muille.

Kaikenlaisista tapahtumista kertominen oli sekin kodin peruja; aina eivät perheen lapset tosin välttämättä tienneet, olivatko jutut tarua vai totta. Erään Allin kertoman tarinan mukaan Anna-äiti valvoi väsyneenä perheen nuorimman pojan Jorman sairastuoteen vierellä. Kun ovi kävi, oli Anna, joka odotti puolestaan lasta valvomaan "Liiverin muoria", kysynyt: "Mummuko se sieltä tulee?" Siihen tuli jona oli vastannut, että "Ei oo mummy vaan viikatemies". Pieni Jorma kuoli jonkin ajan kuluttua vain kuukauden ikäisenä.

Nyt viikatemies on noutanut Alli-titimme. Me sisarusket lapset kaipaamme suvun tarinoiden kertojaa.

EEVA-KAISA LINNA

Allin veljen Lauri Kaukoniemen tytär

TERO MUHONEN

Allin sisaren Eeva Mubosen poika

Valamon rakentaja Nikolai Jokiniemi

Miitsu on poissa. Täysverinen Karjalan lapsi sai kasteessa nimen Nikolai Jokiniemi. Nyt Miitsuna tuntemamme jumalanpalvelijan elämänmittainen evakkotaival on päättynyt. Hän kuoli 31.10.2009.

Monitaitoinen ja katajainen Miitsu oli monien leppeiden tuulien tuivertamana, väliin melkoisten tyrskyjenkin pieksämänä saanut elämänsä vaiheikkaita liekutuksissa väsyä, taipua ja väliin taittuakin. Karjalan valistajien päivänä hänet kutsuttiin pitkältä matkalta - maattoman karjalaiskansan uuvuttavalta, kuukautta vaille 80 vuotta kestäneeltä evakkoreissulta - matkasta väsyneenä kotiin.

Erytistehävän Miitsu sai jo poikasena ke-säkuussa 1944 loppuelämäkseen riittäneellä "pitkällä ja raskaalla kaksiviikkoisella vappumarssillaan mieron tielle" tuoda kävelemällä lehmät koti-Karjalasta kohti tuntemattomia uusia asuinsijoja; yhtä väkevästi kuin tuo nuoruuden kokemus oli muistiin piirretty, hän myös osasi kaivata juurilleen Karjalaan, kotiinsa - nyt hän on päässyt ikuisen kotiinsa. Nyt on kiitoksen ja muistojen aika.

Miitsun käsissä kertaalleen kaadettu ja kuollut puu sai uuden elämän. Useita kertoja Valamon luostarin verstaassa saimme kansanopiston toimintaa aloittaessamme työka-vereitteni ja opiston opiskelijoiden kanssa nähdä ja oppia, miten kuivunut, elottoman näköinen puu sai Miitsun käsittelyssä uusia, upeita esteettisellä muodollaan silmää hivelevän kauniita ja eläviä muotoja muuttuessaan milloin minkinlaiseksi ortodoksisuuden julistajaksi.

Puu muuttui ristiksi, grobuksi, joskus tsasounan kattospuliksi, toisinaan ikonihyllyksi tai analogi-pöydäksi, joskus aintulaatuisen koristeelliseksi laudaksi, jota voi edelleen käyttää vaikka tsasounan ulkoasun koriste-lussa tai missä tahansa rakentamissa.

Nuori Nikolai sai kotonaan Raja-Karjalassa Salmin pitäjän Rämälän kylässä hyvät elämän eväät reppuunsa. Hän sai huolenpidon lisäksi myös elämänsä tärkeimmän eväspus-sin, sai lujan isiensä uskon ja hengellisyysden opin - ortodoksisen elämännäkemyksen. Nikolai sai lapsuudessaan vailla huolia tulevis-ta päivistä kisata ja "lekkua" paitsi naapuriperheiden lasten myös ennen muuta omassa veljesporukassa. Kepposiltakaan ei luonnol-lisesti vältytty.

Vähän vartuttuaan Nikolai sai kokea myös paljon isommilla tanhuvilla kisailun - eikä

pelkästään kujeilumielessä, vaan keskellä to-tista taistelua. Hän sai kokea muiden karjalaisten tavoin mieron tielle lähdön, käskyn jättää kotitahuat ja rakkaat, tutut paikat - niin että päällä olevien vaatteiden lisäksi evakkoreissulle mukaan ei juuri muuta eh-ditty ottaa. Hän sai kokea kaikki sen ajan sukupolvemme, äitiemme ja isiemme raskaat koettelemukset: kaksi sotaa, jolloin koti, ko-tiseutu ja kaikki, mitä lapsuuteen kuului, oli jätettävä kaksi kertaa.

Muistikuvissani reilun 20 vuoden takaa näen suoraryhtisen Miitsun vaaleansävyises-sä siistissä, arvokkaan sävyisessä puvussaan ristinmerkkiä tehden hartaana seisovan ju-malanpalveluksessa Kristuksen kirkastumi-sen kirkon etuosassa Valamossa: näen hänet palavien tuohusten uskollisen hoidon lisäk-si kulkemassa ristikansan seassa keräämäs-sä kolehtilautaselleen kolehtirahat vieden ne sitten alttariin.

Erytisesti mieleeni on jäänyt eräs joulu-kuinen hautauspalvelus miltei päivälleen 21 vuotta sitten. Näen koko olemuksellaan sy-vää menetystä ja kunnioitusta viestivän suru-kasvoisen Miitsun joulukuun kirpakassa pak-kassäässä kulkemassa hyvin arvovaltaisen kirkollisen hautajaissaattueen kärjessä.

Näen Miitsun, joka etenee hitaasti luosta-rin kirkosta kohti hautausmaata liikuttuneen, kymmenistä mustiin, lämpimiin suruasuihin-sa pukeutuneista saattajista koostuvan pitkän hautajaissaattueen kärjessä omin käsin teke-määnsä, muodoltaan perinteistä, haudalle tu-levaa puista ristiä kantaen saattamassa suu-

resti arvostamaansa ja elämänsä käänteisiin merkittävästi vaikuttanutta, tuonilmaisiin siirtynyttä rippi-isäänsä, esipaimentamme arkkipiispa Paavalia.

Toisessa muistikuvassani näen Miitsun luostarin Trapesassa noudattamassa ikiomaa "työnjaollista reseptiänsä". Sen mukaan hän oli tehnyt työnjaon pupujussin kanssa: "pupu-jussi ei aja hänen polkupyörällään eikä Miitsu syö pupujussille kuuluvia ruokia". Näen Miit-sun luostarin suojissa pyörineen liikkumassa työvaatteissaan aina valmiina auttamaan mil-loin missäkin meitä Valamon kansanopistoa "käynnistäneitä": Tuulaa, Eijaa, Elsiä, Riittaa, Mailaa, Eineä, Pekkaa, Hannua ja Tenhoa se-kä kaikkia opiskelijoitamme niillä armolah-joillaan, joilla häntä oli siunattu.

Miitsu - mitään salaamatta - pani itsensä likoon myös opettaessaan ristin- ja grobun-tekkoa sekä ortodoksisen hautauskulttuurin perinteitä opistomme kursseilla. Näiltä kurs-seilta mieleeni jäivät monet tyytyväiset opis-kelijat, heidän joukossaan mm. professori Pertti Virtaranta puolisonsa Helmin kanssa.

Jumalanpalvelija Nikolain maallinen to-mumaja on saatettu lepoon hänelle hyvin lä-heisen ja rakkaan Valamon luostarin hauta-usmaan multiin, mutta sielu palajaa ikuisen kotiinsa.

Olkoon jumalanpalvelija Nikolain muisto ikuinen! Ollos iäti muistettu, sinä autuuteen kutsuttu ja aina muistettava ystävämme Miitsu!

SIRKKA VEPSÄ

Miitsun ystävä Joensuusta

